

HUQUQIY ONG TUSHUNCHASI, UNING AHAMIYATI VA JAMIYAT HAYOTIDAGI ROLI

A'zamov Adhamjon Axrorjon o'g'li

*Qo'qon davlat pedagogika instituti tarix fakulteti milliy g'oya,
ma'naviyat asoslari huquq ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Huquqiy ongni hayotga yanada takomillashtirib tadbiiq qilish va bu yo'l bilan aholining huquqiy ongini rivojlantirish

Kalit so'zlar: Huquqiy ong, huquqiy tafakkur, huquqiy mafkura, huquqiy ruhiyat, ilmiy huquqiy ong, kasbiy huquqiy ong, ilmiya huquqiy ong,

Huquqiy ong deganda, kishilarning huquq haqida tushuncha va bilimlarga ega bo'lishi, shu jumladan huquq borasidagi tasavvurlarning inson ongida aks etishi tushuniladi. Huquqiy ong sasan huquqni bilish darajasini ongimizda aks ettirish tushiniladi.

Huquqiy ong huquqni amalga oshirish bosqichida, yuridik huquqlar va majburiyatlarni hayotga tatbiq etish jarayonida, ayniqsa, yaqqol ko'zga tashlanadi. Jamiyat hayoti shuni ko'rsatadiki, ong, fikr, iroda kuchi, turmush tarzi haqiqatan ham odamlarning xulq-atvorini boshqaradi, u turmushning barcha sohalarida, shu jumladan, huquqiy sohalarida individlarning xatti-harakatlari hamda faoliyatiga turtki beradi va ularni tartibga soladi.

Huquqiy ongning nazariy jihatlarini huquqiy tafakkur hodisasida namoyon bo'ladi. Shu o'rinda «huquqiy tafakkur» kategoriyasi ma'nosini oydinlashtirib olaylik. Avvalo, huquqiy tafakkur insonning atrofdagi huquqiy voqelik haqida yuridik kategoriyalar vositasida ijodiy fikrlash, faol aqliy tahlil yuritish qobiliyatidir.

Huquqiy mafkura – har xil huquqiy hodisalar haqidagi nuqtayi nazar, nazariy tushuncha, g'oya va qarashlarning ilmiy umumlashtirilgan tizimidan iborat. Huquqiy ongning huquqiy mafkura qismida aks etgan huquqiy hodisalar huquqqa bag'ishlangan maxsus nazariy izlanishlarda o'z rivojini topib, ilmiy darajada anglab yetiladi.

Huquqiy ruhiyat – ong doirasidagi huquqiy hodisalar bilan bog'liq holda, ongda yuzaga keladigan va unga singib ketgan his-tuyg'u, kechinmalardir Huquqiy ruhiyat – huquqiy hodisalarni hissiyot bilan tiklash.

Huquqiy ong huquqiy mafkura va huquqiy ruhiyat bilan amalga oshirilsa u mukammal darajada jamiyat hayoti uchun misli ko'rilmagan yutuqlarga erishiladi.

Huquqiy ong turlari uchga bo'linadi: oddiy, ilmiy va kasbiy

Oddiy huquqiy ong o'z-o'zidan vujudga keladi huquqiy holatlar bilan bog'liq bo'lgan hayotiy tajribalar asosida shakllanadi. Bunga misol qilib yo'l qoidasini buzganlik uchun javobgarlikni ko'rsatishimiz mumkin.

Ilmiy huquqiy ongda ijtimoiy hayotda huquqiy haqiqatni u yoki bu darajada trio aks etuvchi bilimlarni o'z ichiga oladi. Bu asosan huquq ijodkorligi katta ahamiyat kasb etadi.

Kasbiy huquqiy ongda esa biror bir kasb bilan shug'ullanuvchi fuqaro o'zining kasbiga oid huquqlardi qanchalik bilish darajasini bilan bog'liq

Huquqiy ongni hozirgi kunda ahamiyati juda katta negaki huquqni tushunmay turib o'z manfaatlari yo'lida jamiyatga ziyot yetkazyotganlar kam emas. Shuning uchun huquqiy ongni rivojlantirish, takomillashtirish va har bir muomalaga layoqatli shaxslarining ongiga singdirsak jamiyat demokratik jamiyat singari bo'la oladi. Huquqiy ongni yoshlarimiz ongiga singdirish bu eng munosib vazifadir chunki huquqbuzarlikni ko'pini yoshlar amalga oshirmoqda bu yo'l bilan ular huquqiy ongini rivojlanmaganligi yaxshi emasligini ko'rsatib bermoqda. Huquqbuzarlikning oxirini nima bilan tugashini ular o'z ongida aks ettira olsa uning oqibatlari nimaga olib kelishini bilsa bu huquqbuzarlikka qo'l urmaydi. Vaholanki ko'pchilik yo'shlarda huquqiy ong yetarli darajada shakllanmagan. Bu achinarli holat huquqiy ongga ega bo'lgan fuqaro o'zining huquqlarini ham va boshqa fuqarolarning ha huquqlarini biladi. Huquqshunoslik bo'yicha kitoblar ro'yhati juda ham ko'p lekin uni o'rganishni uchun avvalo O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini o'rganishimiz zarur. Unda shunday deyilgan "O'zbekiston Respublikasida insonning huquq va erkinliklari xalqaro huquqning umume'tirof etilgan normalariga binoan hamda ushbu Konstitutsiyaga muvofiq e'tirof etiladi va kafolatlanadi". Buni har bir fuqaro bilishi kerak buni bilish ham huquqiy ongning bir ko'rinishi yoki boshlanishida.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi Ikkinchi bo'lim " Inson va fuqaroning asosiy huquq va burchlari" V bob " Umumiy qoidalar " 19-modda 1-qism
2. Odilqoriyev X.T. "Davlat va huquq nazariyasi" Toshkent <<Adolat>> 2018